

Tweemaandelijke uitgave Protestantse Gemeente Wassenaar • nr. 39 • augustus/september '18 • www.pkn-wassenaar.nl

In dit nummer

Pagina 4

Afscheid Kees Mos

Na meer dan twintig jaar predikantschap in Wassenaar neemt dominee Kees

Mos begin september afscheid van de Protestantse gemeente Wassenaar met een speciale dienst in de Messiaskerk. John Mewissen keek met hem terug op de afgelopen jaren. "De kunst liep als een rode draad door al die jaren heen."

Pagina 5:

Kaartje sturen

Gastcolumnist Jisk Heslinga pleit voor het sturen van (vakantie)kaarten in dit digitale tijdperk. Want: "Een kaart kun je ophangen."

Pagina 6:

Islam

Gemeentelid Martin van Duijn schreef een lijvig boekwerk over de islam. Jilles de Klerk sprak met hem. "Ik wil de verschillen laten zien."

Pagina 7:

Gemeenteavond

Zo'n 150 gemeenteleden spraken met elkaar over de veranderingen die op de kerk afkomen. "Iedereen moet betrokken blijven."

DE OORSPRONG VAN LEVEN EN LICHT

René van Loenen

De oorsprong van leven en licht is God die zijn woord heeft gegeven dat, niet te weerstaan, is gericht op wording van licht en van leven.

Die woorden van leven en licht heeft God in de vroegte gezongen. Zijn lied was een scheppend gedicht, zijn stem heeft het duister verdrongen.

Uit: *Liedboek*, lied 986

De dominee in de poëzie

Jan-op-de-preekstoel, familie van de plantensoort Aracea

Dominee-dichters als Nicolaas Beets en J.J.L. ten Kate zijn vaak verguisd. 'Dank den Heer met snarenspeel, voor Ten Kate J.J.L.' dichtte Frederik van Eeden ironisch in 1885. Maar dominees zijn mensen van het Woord, al dan niet met hoofdletter geschreven. Zij laten zich niet de mond snoeren.

Door Dick den Ouden

Ook in de twintigste en in onze eeuw zijn dichtende dominees te vinden. Zonder volledig te zijn, noem ik Geert Boogaart, Guillaume van der Graft, Okke Jager, A.F. Troost en Jaap Zijlstra. In dit tweeluik gaat het echter niet om de dominee als

dichter, maar om de dominee in het gedicht. En soms is die dichter zelf dominee of, opvallend genoeg, opgegroeid in een domineesgezin.

Het zal u niet verbazen dat het grootste aantal gedichten waarin een dominee voorkomt over zijn preken gaat. Aan dit thema zal het tweede deel van dit tweeluik over de dominee in de poëzie zijn gewijd. Dit komt in het volgende nummer.

Notabelen

Volgens Jan Greshoff behoort de dominee tot de notabelen van zijn woonplaats: *Ik houd zo van die burgerheren die langzaam wandlen over 't Velperplein*

in deze koele winterzonneshijn: de dominee, de dokter, de notaris

Als hoofdredacteur van de *Nieuwe Arnhemsche Courant* situeerde Greshoff zijn gedicht in de stad Arnhem. Maar de meeste gedichten waarin de dominee een rol speelt, spelen zich af op het platteland. Jan Willem Schulte Northolt dichtte: *Dominee zijn op een dorp ergens in Overijssel, de groet en goedgehartige vloek der boeren beantwoorden met een gebaar als een zegening, zeggen: het weer slaat om, er komt regen.*

>> Lees verder op pagina 3

Indisch eten op het kerkelijk erf

Op zaterdag 30 juni genoten een kleine 200 mensen van een Indisch buffet met live muziek rondom de Dorpskerk. Kerkrentmeester Riet Nelisse organiseerde het. We blikken met haar terug op een geslaagd evenement.

Door Rick van Keulen

Het doel van de avond was om Wassenaarders die niet tot de kerk behoren, kennis te laten maken met de kerk, en de leden van de kerk op een andere manier in contact te brengen met elkaar. De Dorpskerk is ten slotte een beetje van alle inwoners van Wassenaar.

Kerkramen

Aangezien het benodigde bedrag voor de restauratie van de glas-in-loodramen van de Dorpskerk nog niet helemaal binnen is, werd er ook een loterij georganiseerd.

De drijvende kracht achter dit evenement was kerkrentmeester Riet Nelisse, die in maart ook al een diner voor ondernemers organiseerde in kasteel De Wittenburg. De opbrengst hiervan kwam eveneens ten goede aan de ramen in de Dorpskerk.

>> Lees verder op pagina 3

Colofon

Dit informatieblad is een uitgave van de Protestantse Gemeente Wassenaar en verschijnt eenmaal per twee maanden.

Oplage:
1.650 exemplaren

Redactieadres:
Protestantse Gemeente Wassenaar
Kerkelijk bureau
Schoolstraat 4
2242 KH Wassenaar
gemeentenieuws@pkn-wassenaar.nl
www.pkn-wassenaar.nl
(070) 511 40 68

Openingstijden kerkelijk bureau:
Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag
van 9.00-12.00 uur

Rekeningnummers:
NL50 FVLB 0699 8411 19
t.n.v. Protestantse Gemeente te
Wassenaar (kerkelijke bijdrage en
collectebonnen)

NL95 RABO 0128 0850 02
t.n.v. Diaconie Protestantse Gemeente
Wassenaar (diaconale giften en giften
kerkwebradio)

NL57 FVLB 0635 8167 25
t.n.v. Protestantse Gemeente Wassenaar
inzake kerkblad voor een vrijwillige
bijdrage

Redactie en redactieraad:
Deodaa van der Boon, Nelleke van Duijn,
Henk Hogewoning (eindredactie), Rick
van Keulen, Jilles de Klerk, Marianne
Mewissen en Kees Mos

Redactionele ondersteuning:
Ellen van der Vis

Post voor de redactie:
gemeentenieuws@pkn-wassenaar.nl
of per post naar het kerkelijk bureau
(zie boven)

Realisatie en druk:
Duocore, Katwijk

(advertenties)

Nils Holger Moormann *Bookinist* bij Haasnoot interieurs in Wassenaar.

haasnoot interieurs
Langstraat 29 Wassenaar / haasnoot.com

Beveiligingen
deskundig & betrouwbaar

Van Zuylen van Nijeveltstraat 244/246, 2242 LL Wassenaar

I-ami
BV

- Beveiliging
- Data
- Electrotechniek
- Telecom
- EIB systemen

www.i-ami.nl **070-511 67 38**

Wekelijkse en maandelijkse activiteiten

	Activiteit	Locatie	Contactpersoon
Maandagavond Wekelijks	Cantorij, 19.30-21.30 uur	Kievietkerk	mw. A. Jansen-Kot T (0252) 22 22 59
Dinsdagochtend Wekelijks	Openstelling kerk, 10.30-12.30 uur	Dorpskerk/Stiltecentrum	mw. K. Taal T (070) 511 12 49
Woensdagochtend Wekelijks	Ochtendgebed, 10.00 uur	Kievietkerk	mw. Sh. Keilholz T 06-15 37 72 20
Woensdagmiddag September t/m mei 1x per twee weken	Altijd Welkom, 14.30-16.30 uur	Messiaskerk	mw. G. van Kesteren T (070) 514 46 33
Woensdagavond Wekelijks	Cantorij, 20.00-22.00 uur	Dorpskerk	R. Jansen T (0252) 22 22 59
Woensdagavond Wekelijks	Cantorij, 20.00 uur	Messiaskerk	C. van Delft T (071) 401 24 20
Vrijdagochtend 2e vrijdag van de week	Zangmorgen, 10.30-11.30 uur	Van Ommerenpark	mw. N. van Duijn T (070) 511 62 15
Vrijdagmiddag Wekelijks	Viering, 16.00 uur	Duinste	
Vrijdagavond Wekelijks	Weeksluiting, 19.00 uur	Sophieke Huis/Theaterzaal	ds. J.A.D. van der Boon T (070) 517 11 48
Vrijdagavond Wekelijks	Rejoice	Messiaskerk, 19.30-20.30 uur	J. van den Akker T (070) 517 97 90

Bijzondere activiteiten

	Activiteit	Locatie	Contactpersoon
Zaterdag 4, 11 en 18 augustus	Openstelling Dorpskerk 13.00 uur	Dorpskerk	Stichting Monument Dorpskerk
Zaterdag 4, 11 en 18 augustus	Promenadeconcert 16.00 uur	Dorpskerk	Commissie Kerkconcerten
Woensdag 8 augustus	Kerkcafé, 11.00-13.00 uur	Kievietkerk	Ria Snelleman T (070) 517 87 26
Zaterdag 8 september	Open Monumentendag Thema: In Europa		
Woensdag 12 september	Kerkcafé 11.00-13.00 uur	Kievietkerk	Ria Snelleman T (070) 517 87 26
Zaterdag 22 september	Orgelconcert, 16.00 uur Rijk Jansen, cantor-organist	Dorpskerk	Fenna Gunneman T (070) 511 06 74
Zaterdag 6 oktober	Bazaar 10.00-16.00 uur	Messiaskerk	Hilde Westera E hildewestera@hetnet.nl

Reis naar Oekraïne

Lida Keukenmeester nam vorig jaar afscheid van het kerkelijk bureau. Het geld dat zij cadeau kreeg, besteedde ze aan een reis naar Oekraïne. Daarmee kwam een wens uit. Graag deelt zij haar ervaringen.

Door Lida Keukenmeester

De reis ging na een vlucht naar Boekarest en transfer per bus naar het riviercruiseschip vanaf Fetesti. Dat ligt aan de Donau in Roemenië. We voeren naar de Zwarte Zee en over de Dnjepr naar Kiev. Onderweg hebben we meerdere excursies gemaakt en veel basilieken gezien. We deden onder andere Izmail en Odessa aan. Dit zijn prachtige steden. Het Kozakkenmuseum werd bezocht met uiteraard een show door de Kozakken op hun paarden.

Basilieken

De bevolking is erg trots op het land en heel erg actief in het weer in oude luister herstellen van de basilieken. Ook wordt in Kiev een heel nieuwe basiliek gebouwd, in oude stijl met vergulde

torens en al. We bezochten een basiliek waar een dienst gehouden werd. Zeer bijzonder was dat. Er zijn geen banken in de kerken. Iedereen staat en de vrouwen hebben allen een hoofddoek op of om. Dit hebben wij dus ook gedaan. Heel veel jonge mensen bezoeken de kerk. Onder de geestelijken zijn ook heel veel jonge mannen.

Datsja's

Wij hebben ook gevaren over kleinere zijarmen van de Dnjepr waar aan de oevers de zogenaamde datsja's staan in allerlei vormen en maten. Het verblijf op het schip was uitstekend. Het gezelschap was internationaal met medereizigers uit Zwitserland, de VS, Japan, Zweden en Israël. Uit Nederland waren vier reizigers, waaronder ik. Ik kijk terug op een zeer geslaagde reis en nogmaals dank aan degenen die dit hebben mogelijk gemaakt.

>> Vervolg van pagina 1

Indisch eten op het kerkelijk erf

Riet Nelisse is behalve echtgenote van Jan Niesten en moeder van drie zonen, directeur-grootaandeelhouder van een bedrijf en ze heeft diverse nevenfuncties. Sinds 2017 is ze kerkrentmeester gelieerd aan de Dorpskerk. Riet was twaalf jaar penningmeester van de Stichting Professor Steenkamp Fonds, een landelijk opererende stichting. Toen haar laatste termijn afliep, kreeg ze tijd om actief te worden in de kerk. Haar jongste zoon is in verband met zijn studie in Amsterdam gaan wonen en haar man werkt in Oman. Ondanks dat de gezinsleden nogal verspreid wonen en werken, vormen ze een hecht gezin. "Een solide basis geeft rust in je hoofd en vertrouwen in je medemens."

Het ondernemersdiner telde ruim 80 gasten en aan het Indisch buffet zaten een kleine 200 mensen aan. Wat is het geheim van twee zulke geslaagde evenementen die een behoorlijk bedrag hebben opgeleverd?

"De trend is dat de kerkelijke betrokkenheid afneemt. Toch ben ik ervan overtuigd dat men altijd zoekende blijft en op een of andere manier wel de weg naar de kerk weet te vinden. Daar hoort ook het in standhouden van een gebouw als de Dorpskerk bij. Daar is wel geld voor nodig.

In mijn gesprekken met winkeliers, ondernemers en inwoners van Wassenaar heb ik gemerkt dat velen de Dorpskerk een warm hart toedragen, ook als ze tot een andere kerk of niet tot een kerk behoren. Niet alleen is het imposante gebouw al vele eeuwen een ontmoetingsplaats, maar mensen zien ook dat de vele vrijwilligers, die concerten organiseren, zieken en ouderen bezoeken, kinder- en jeugddiensten leiden, educatieve en culturele activiteiten ontplooiën, een uitermate belangrijke rol vervullen voor de cohesie van de gemeenschap. Mensen zijn bereid om hun portemonnee te trekken. Wel is het nodig om mensen persoonlijk te benaderen door de veelheid aan bedelbrieven en e-mails. Tenslotte denk ik dat door de sterke opkomst van andere religies in ons land, mensen zich weer wat meer bewust worden van hun eigen wortels, die diep verankerd zijn in het christendom."

Welke andere activiteiten zie je weggelegd voor de kerk?

"De wijkraad van de Dorpskerk moet de Indische avond nog evalueren, maar ik denk dat als de evaluatie positief uitvalt, we elk jaar een zomermaaltijd gaan organiseren op het kerkelijk erf. Je kunt bijvoorbeeld elk jaar een ander land nemen als thema. Of bijvoorbeeld een stampotje voorafgaand aan het kerstconcert van Excelsior in december."

Hoe kijk jij aan tegen de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven?

"Maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt ingezet als middel om de positie van het merk in de markt te versterken. Daarnaast speelt een rol dat ondernemers zich medeverantwoordelijk voelen voor de maatschappij en de toekomst van onze aarde. Kleinere ondernemingen steunen vaak goede doelen in de woon- en werkomgeving. Mijn bedrijf steunt al vele jaren een project van Plan International: meisjes een paspoort geven. Met een paspoort verwerf je een identiteit. Als je nergens bent geregistreerd, dan besta je niet. Dan heb je geen recht op scholing en gezondheidszorg bijvoorbeeld. Ieder mens heeft recht op een identiteit. De doop geeft je een naam voor God en de mensen. Registratie bij de burgerlijke stand geeft je rechten als wereldburger."

Ik verwonder mij weleens dat je er naast zo'n druk bestaan voor kiest om de kerkdienst bij te wonen, terwijl je misschien ook voor uitslapen had kunnen kiezen.

"In de hectiek van het bestaan is de kerkdienst op zondagmorgen een rustpunt. Een uur om na te denken over je relatie met God en je naaste, te genieten van de mooie muziek, de rituelen, die ons bestaan in de tijd markeren, de romantiek van de brandende kaarsen. Het is een lange familietraditie, die we in ere houden, ook omdat het geloof de zingeving van je bestaan vormt. Anderen gaan mediteren, iets wat je alleen doet, kerk zijn doe je met z'n allen. Het woord 'geloofsgemeenschap' drukt dat mooi uit. In onze vakanties gaan we op zondagmorgen ook altijd met z'n allen naar de kerk. We woonden diensten bij in kathedralen en in kerkjes waar misschien maar vijftig mensen in pasten, maar het blijft heel inspirerend en het levert vaak heel bijzondere ontmoetingen op."

>> Vervolg van pagina 1

De dominee in de poëzie

Willem Barnard, aan wie Greshoff zijn gedicht op pagina 1 opdroeg, sloot zich graag aan bij de traditie om de predikant op het platteland te situeren:

*Dominee zijn op een dorp,
omgaan met mensen en dieren,
zingen de psalmen van Worp,
traag als oude rivieren,
Hosanna.*

Pastorie

En in zo'n idyllische omgeving stond dan de pastorie, die van Beilen bijvoorbeeld, waaraan C.O. Jellema zulke goede herinneringen had:

*De thee
werd altijd onder die plataan gedronken;
de beuk ernaast bewaart nog onze naam.
't Was altijd zomer, altijd zongen
de vogels, liet door het keukenraam
de meid haar blijde psalmen
galmen,
de knappe tuinknecht float ze mee.*

's Winters waren die grote pastorieën moeilijk te verwarmen en de kerkvoogden gingen zuinig om met de hun toevertrouwde financiële middelen. Seth Gaaikema herinnert zich:

*En als we op 'n avond om half zes aten
en we moesten vroeg naar bed
dan werd door ons voorvoeld:
de kerkeraad komt over de nieuwe kachel
praten.
En de nieuwe kachel werd vaak één maat
kleiner
dan vader had bedoeld.*

Geen wonder dat de echtgenote van de dominee soms wat zuur en sip keek. Willem de Mérode schetst in *Het jubileum* een schrijnend beeld:

*Hier zit hij nevens zijn gemalin
die hen met 't Woord vertroostte en
bezeerde,
tegen hun reglementen rebelleerde,
en veel te veel verdiende naar hun zin.*

*En hoeveel zegen heeft hij hier genoten!
At hij niet van hun koe en van hun kip!
Mevrouw keek altijd even zuur en sip,
Schoon melk en honing haar kwam toege-
vloten.*

Huishoudelijk werk

Wat het huishoudelijk werk in de pastorie betreft, werd zij overigens bijgestaan door

de meid. Die mocht dan wel een ondergeschikte positie innemen (er is onderscheid van rang en stand), door Gerrit Achterberg wordt zij uiteindelijk op het niveau van haar werkgever geplaatst:

*Zij heeft zichzelf aan de vloer verpand,
om deze voor de voeten te versieren
van dichters, predikanten, kruidenieren,
want er is onderscheid van rang en stand.*

*God zal haar eenmaal op Zijn bodem
vinden,
gaande de gouden straten naar Zijn troon,
al slaande met de stoffer op het blik.*

*Symbolen worden tot cymbalen in de
ure des doods – en zie, haar lot ten hoon,
zijn daar de dominee, de bakker en de frik.*

Tot slot: het gezin van de dominee had een voorbeeldfunctie. Datervaart het zontje van de dominee aan den lijve in een humoristisch gedicht van Arjen Miedema:

*In 't zedig Zeeuwse stadje Veere
daar diende men 's zondags trouw de
Heere,
't Spreekt op die dag vanzelve dat
geen mens zwemt in het Veerse Gat.
Maar 't zontje van de dominee
ging stil met zijn kornuiten mee
en schond daar snood de Dag des Heeren
door rond te zwemmen zonder kleren.
Maar toen hij thuiskwam in de stad,
toen kreeg hij voor zijn Veerse gat.*

VAN EDE

INTERNATIONAL MOVING

VERLENGDE HOGE KLEI 60 - WASSENAAR - HOLLAND

WWW.VANEDE.COM - T.(070) 511 34 26

STERK IN VERHUIZEN.

SINDS 1923

“De vragen waar ik zelf mee zit, inspireren me”

Begin september neemt dominee Kees Mos na meer dan twintig jaar afscheid van de Messiaskerk. John Mewissen keek met hem terug op zijn periode in Wassenaar. “Dat ik zo lang mocht rondzwemmen in de warme golfstroom van de Messiaskerk, stemt echt tot grote dankbaarheid.”

Door John Mewissen

Wanneer besloot je de studie tot predikant te gaan volgen?

“Vlak voor het eindexamen gymnasium. Ik wilde eerst rechten gaan studeren, maar werd overgehaald door vrienden. Theologie was op onze school (christelijk lyceum Apeldoorn) toentertijd in de mode.”

Welke mensen hebben jou geïnspireerd?

“Professor Berkhof, met zijn historische benadering van de dogmatiek. Om hem ben ik in Leiden gaan studeren. Albert Schweitzer, vanwege de indrukwekkende manier waarop hij met zijn leven en denken de vragen die de Verlichting

Kees Mos: “Kunst is een rode draad”

opwierp, persoonlijk heeft beantwoord. Oepke Noordmans, die de moderniteit geheel zelfstandig doordacht vanuit wat hij in de Bijbel las.”

Wat inspireert jou bij het voorbereiden van je preken? De wereld van buiten, zoals de actualiteit en boeken, of de wereld van binnen: de kerk of het Bijbelverhaal?

“Eigenlijk nog iets anders: de vragen waar ik zelf mee zit. Die probeer ik in een preek voor mijzelf verstaanbaar te maken. Dat leidt soms tot een ontsporing, zoals je je nog wel zult kunnen herinneren. Maar gelukkig ook dikwijls tot herkenning. Mijn vragen zijn dan opeens ook andermans vragen. En waar ik me door bemoedigd weet, blijkt ook de toehoorder te helpen.”

Je spreekt en schrijft goed en met gemak en humor; je kunt improviseren, maar schijn bedriegt: gaat er een grondige voorbereiding aan vooraf?

“Een oudere, wijze collega heb ik ooit eens horen zeggen: je kunt alleen iets uit je mouw schudden als je er eerst iets hebt ingestopt. En zo is het.”

Iemand merkte op: hij brengt het woord tot leven door middel van kunst, muziek en literatuur. Hoe belangrijk zijn de schone kunsten voor jouw werk als predikant?

“Echte kunstenaars ervaren existentieel dat er nog een andere werkelijkheid is dan de werkelijkheid waarin wij leven. In de kerk zijn we het contact met deze geestverwantschap die we als gelovigen met kunstenaars hebben, een beetje kwijtgeraakt. Ik heb geprobeerd om ons, waar mogelijk, weer met elkaar in gesprek te brengen. Dat loopt, als ik nu

terugkijk, inderdaad als een rode draad door al die jaren dat ik gemeentepredikant was heen.”

Had je ook musicus, kunstenaar, recensent of kunsthistoricus kunnen worden?

“Ja, ik had eigenlijk graag operazanger willen worden, maar daar kreeg ik thuis de handen niet voor op elkaar. Achteraf begrijpelijk. Het is een hard vak. Mijn ouders hadden het beste met mij voor. Ik zag alleen de mooie kant.”

Flaubert schrijft in Madame Bovary over een man die zijn roeping heeft opgegeven omdat er nu eenmaal brood op de plank moet komen: ‘Dans chaque notaire il y a un poète qui pleure.’ Dat straalt jij niet uit!

“Door het gezin waarin ik ben geboren en later door mijn huwelijk met Nettie, heb ik nooit voor een gezinsinkomen hoeven te zorgen. Ik kon steeds doen wat ik wilde. Daardoor voelde ik mij wel bevoorrecht. Maar het was ook een druk. Hoe met je talenten om te gaan? Wat te kiezen? Nettie is daarin altijd een grote steun voor me geweest. Zo heb ik het predikantschap uiteindelijk toch als een roeping kunnen ervaren. In het besef: van ieder aan wie veel is gegeven, zal ook veel worden geëist. Samen hebben we daar altijd heel goed over kunnen praten.”

De Messiaskerk bruist van activiteiten. Jouw ideeën worden door anderen opgepakt. Hoe krijg jij zoveel mensen in beweging?

“Een Chinese wijsheidsleraar heeft gezegd: vertrouwen werkt aanstekelijk. Dat heb ik steeds als leidraad proberen vast te houden. Maar de echte verklaring is, denk ik, de warme golfstroom die er

(advertentie)

ALLE AANDACHT
VOOR AFSCHEID
NAAR WENS EN
HERINNERING

OMEN
UITVAARTZORG
MET MEERWAARDE

EDWARD KARDOL

Oostdorperweg 151
2242 NJ Wassenaar
☎ 070 514 61 00

info@omen-uitvaartzorg.nl
www.omen-uitvaartzorg.nl

FACILITEITEN VOOR HET VERZORGEN VAN:

- UITVAARTEN
- OVERLEDENEN
- OPBARINGEN
- CONDOLEANCES
- AFSCHEIDSBIJENKOMSTEN
- MEMORIALS

INFORMATIEPUNT VOOR HET:

- BESPREKEN VAN UITVAARTEN
- REGISTREREN VAN UITVAARTWENSEN
- DEPOSITO EN UITVAARTVERZEKERINGEN
- GEDENKTEKENS - URNEN - SIERADEN
- UITVAARTKISTEN

Afscheid Kees Mos op zondag 2 september

Het afscheid van dominee Kees Mos vindt plaats in de vorm van een à-la cartedienst in de Messiaskerk op zondag 2 september. Op elk gewenst moment kan iedereen instappen.

- 10.00 uur: kerkdienst, voorganger ds. Mos
- 11.00 uur: koffiedrinken met traktatie
- 11.30 uur: (in)formeel moment met enkele afscheidswaarden
- 12.00 uur: theatervoorstelling door de Scènemakers
- 13.00 uur: hapje, drankje en mogelijkheid om persoonlijk afscheid te nemen

Wanneer u wilt bijdragen aan een afscheidscadeau voor ds. Mos, dan kunt u uw bijdrage overmaken op rekeningnummer NL 50 FVLB 0699 841 119 van de Protestantse Gemeente Wassenaar onder vermelding van afscheidscadeau Kees Mos.

in de gemeente van de Messiaskerk is. Wanneer je daarin terecht komt, gaan de dingen als vanzelf. Ik heb er heel goede herinneringen aan en ben de gemeente daarvoor zeer erkentelijk."

Je preken winnen de laatste jaren aan kracht en diepte. Hoe verklaar je dat zelf?

"Ik ben het mij niet bewust. Ik denk dat het gaat zoals altijd wanneer dominees hun vertrek hebben aangekondigd. Opeens luister je als gemeente toch anders."

Partir c'est mourir un peu?

"Zeker. Scheiden doet lijden. Maar er ligt voor de gemeente en voor mij gelukkig ook weer een nieuw schrift klaar waar we in kunnen schrijven."

Afscheid nemen van wat je dierbaar is. Waar kijk je met voldoening op terug?

"Die warme golfstroom, die ik al eerder noemde. Dat is echt de kracht van de Messiaskerk. Dat ik daarin zo lang mocht

rondzwemmen, stemt echt tot grote dankbaarheid."

Wat had je nog meer willen doen?

"Zoals in elke gemeente zijn er ook in de Messiaskerk verschillende stromingen en richtingen. Die had ik graag wat meer met elkaar in contact gebracht. Dat is evenwel niet gelukt. Er zijn, naar mijn mening, nog steeds teveel kerkjes in de Messiaskerk."

Wat zijn de plannen?

"Teveel. Daarom ga ik eerst een lijst van mogelijkheden opstellen en die met Net-tie bespreken."

Tot slot: welke bemoediging wil je ons meegeven?

"Wat ik in het laatste nummer van de *Messiaskerk Koerier* schreef: Jezus plaatste een kind in hun midden. Omdat we zo naar de toekomst mogen kijken. Met hun ogen. In de wetenschap dat het mooiste nog moet komen..."

Diaconale zondag op 30 september

Op zondag 30 september zal voor de derde keer een diaconale zondag worden gehouden, dit keer in de Kievietkerk. In deze gezamenlijke dienst zal voorgaan onze interim-predikant Pieter van Winden. Tot onze grote vreugde en dankbaarheid worden in deze dienst drie nieuwe ambtsdragers als diakenen bevestigd. Het thema van de dienst sluit hier mooi bij aan: 'De bewustwording van de diaconale opgave in onze kerk'. Wat mag van ons verwacht worden en wat wordt gevraagd in de diaconie aan onze medemens? We hopen u in groten getale te mogen ontvangen op 30 september.

Column | Jisk Heslinga Kaartje sturen

Wanneer werd er bij u voor het laatst een ansichtkaart bezorgd? Natuurlijk met een handgeschreven adres en liefst een uitgebreide groet uit de vakantiebestemming van de afzender. En een mooie, gestempelde postzegel? Zo'n kaart verdient het om rustig, met een glimlach, bestudeerd te worden. Om vervolgens bewaard te worden. Eerst zichtbaar, daarna op een stapeltje. Natuurlijk er wel voor bedanken. Want kaart en postzegel waren op die vakantie toch maar mooi, met u in gedachten, gekocht en op de bus gedaan.

Feliciteerkaart

Ontvangt u als jarige nog weleens een felicitatiekaart? Vast wel, maar lang niet zoveel als vroeger. En voor alle duidelijkheid, zo'n digitale wenskaart, via internet verzonden, die telt voor mij niet echt mee. Er is tegenwoordig moed voor nodig om zo'n e-mailbericht te openen. Je wilt op de computer toch geen virus binnenhalen! Als je toch verder gaat, moet je een link aanklikken om dan, als het lukt, een 'kaart' tegen te komen. Doe maar niet meer, zo'n digitale verjaardagswens! Niet leuk, onpersoonlijk en niet ongevaarlijk!

De traditionele kerstkaart, houden we die wel in ere? Natuurlijk, al lijkt het soms dat de routine het wint van de boodschap. Alleen de namen, een enkele keer een kaart zonder namen! Hebben we het die dagen zo druk, of erger nog, zo'n haast? Die kerstkaarten zijn vaak al voorgedrukt met de allerbeste wensen. Maar er is ruimte genoeg om er iets persoonlijks bij te schrijven. Doen! U begrijpt het al, ook hier géén kerstgroet via de e-mail. Dat gaat wel erg makkelijk, maar hoe oppervlakkig! Om daarna op reply te drukken met 'insgelijks' of 'jullie ook'.

Zomaar een kaartje

Wanneer zouden we, het hele jaar door, weleens vaker een kaartje mogen sturen? Als je wordt verrast met een bericht dat iemand ziek is of geopereerd. Ooit meegemaakt dat je je dan voorneemt een kaartje te sturen en dat het er toch niet van komt? Nee? Ik heb die ervaring wel en dat levert schuldgevoel en spijt op. Voor degene die jouw blijk van medeleven niet ontvangt, is het niet direct erger maar wel jammer. Wanneer je in een ziekenhuis ligt of thuis aan bed of stoel gekluisterd bent, maak je eenzame tijd door. Bezoek en telefoontjes, kunnen, hoe goed bedoeld, nog te vermoeiend zijn. Wat is dan een mooi alternatief? Post!

Meteen maar een brief? Dat mag, maar begin eerst eens met een kaart. Met kleur, met woorden van medeleven, liefde en kracht. Een kaart die je met warme gedachten nog eens door je handen laat gaan. Die je, anders dan een brief, in de vensterbank of op het nachtkastje kunt zetten of op een prikbord hangt. Nu nog kaarten op voorraad hebben (van een goed doel of kijk eens in een museumwinkel) en echte postzegels. Vervolgens de daad bij het woord voegen: schrijven en een gezonde wandeling naar de brievenbus. Dus niet alleen aan denken, maar doen!

(advertenties)

De Horsten
uitvaartverzorging
WASSENAAR & VOORSCHOTEN

Een vertrouwd gezicht in Wassenaar & Voorschoten

Wanneer u in uw directe omgeving te maken krijgt met een overlijden, kunt u - 24 uur per dag - contact met ons opnemen

www.dehorstenuitvaartverzorging.nl
info@dehorstenuitvaartverzorging.nl

Wassenaar: tel. 070 - 514 43 45 (24 uur per dag)
Voorschoten: tel. 071 - 561 08 00 (24 uur per dag)

De Horsten Uitvaartverzorging, Postbus 1011, 2240 BA Wassenaar

“Ik wil de verschillen tussen de islam en het christelijk geloof laten zien”

Martin van Duinen uit de Kievietkerk schreef een lijvig boek (1166 pagina's!) over de islam. Jilles de Klerk sprak er met hem over. “Aan het eind van het liedje moet toch Jezus Christus ter tafel komen.”

Door Jilles de Klerk

Wat beweegt een neurochirurg in ruste om zich zo intensief met de islam bezig te houden?

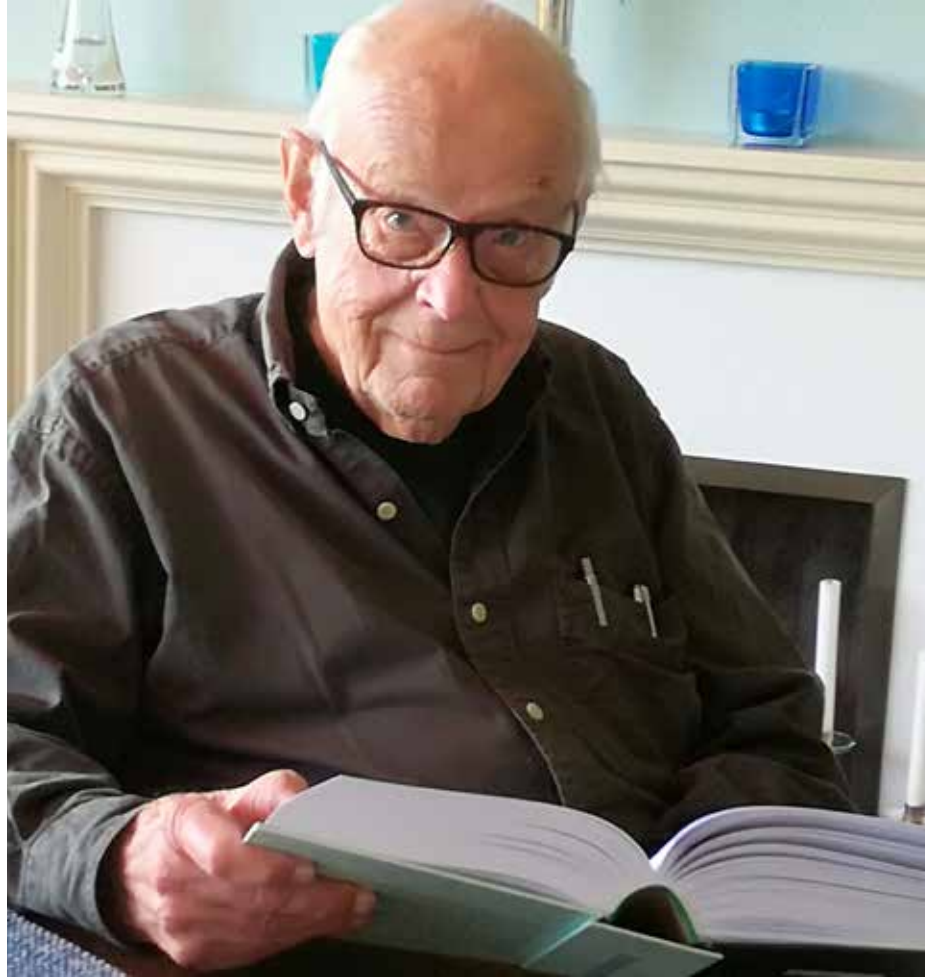
“Twintig jaar gelezen merkte ik dat in de media enorm veel over de islam werd geschreven. De meningen over de betekenis van de islam liepen echter nogal uiteen of waren ronduit tegengesteld. Ik ben dan zo'n pietepouterig mannetje en wil het zelf uitzoeken. Om meer zicht op de zaak te krijgen en beter te kunnen beoordelen wat anderen daarover schrijven.”

Wil je de lezer met je boek iets meegeven over de islam?

“Dat was niet primair mijn bedoeling. Later heb ik dat wel gedacht. Ik wil ook de verschillen tussen de islam en het christelijk geloof laten zien. Ik blijf tenslotte natuurlijk toch christen. Rond de figuur van Jezus Christus zijn bijvoorbeeld grote verschillen tussen de islam en het christendom. Althans, met het christendom waar ik dan een beetje mee rondtoeb. Een geharnaste vrijzinnige zal iets makkelijker over de islam praten dan een orthodoxe gelovige, die toch met Jezus Christus van doen heeft.”

De titel van je boek is ‘Ontmoeting en confrontatie met de islam’. Heb je moslims ontmoet en gesprekken gevoerd?

“Nee, ik ken geen enkele moslim. Met ontmoeting bedoel ik meer: ‘kennisname van’. En die is nodig. Je moet weten waar je het over hebt. Pas dan kun je je

Martin van Duinen: “Een christen kan van een moslim de eerbied voor God leren”

een oordeel vormen. En dan stuit je ook op verschillen. Vandaar ‘ontmoeting en confrontatie’. Ik vond dat eigenlijk een heel aardige titel.”

Je zegt in je boek: dé islam bestaat niet, maar houdt ook vast aan een kern van de islam. Wat is die kern precies?

“Dat zijn de vijf zuilen van de islam: de geloofsbelijdenis, het dagelijks gebed, de vastenmaand, het geven van aalmoezen en de pelgrimage naar Mekka. Overigens kent de islam geen overkoepelend leergezag. Er is geen paus zoals

bij Rome. Dat maakt het moeilijk om grip te krijgen op wat moslims nu eigenlijk willen en geloven. Er zijn allerlei schakeringen en verschillen. Tegelijkertijd is er de ene gemeenschap van moslims: de umma. Daar is ook een hele theologie over, de ummatologie.”

Ik proef in je boek bezorgdheid over wat je noemt ‘expansie van de islam’. “Ja, die berust vooral op de geschiedenis van de islam. Heel Noord-Afrika was christelijk en is gewoon onder de voet gelopen. En dan denk ik: je moet toch een beetje oppassen. Het staat ook in de Koran dat de islam streeft naar de wereldheerschappij. Dat maakt mij ook een beetje bezorgd. Hoessein, de koning van Marokko, heeft gezegd: Europa wordt veroverd via de baarmoeder van de moslima's.”

Daar luisteren moslima's in Nederland blijkbaar niet echt naar. Het onlangs verschenen rapport van de SCP laat zien dat het aantal moslims licht is afgenomen (bij Turken van 93 procent naar 86 procent, bij Marokkanen gelijk gebleven). Wel zijn wie zichzelf moslim noemen, bewuster en serieuzer met hun geloof bezig. In de kerken zie je precies dezelfde ontwikkeling. Dat is het effect van secularisatie. De heersende seculiere cultuur heeft blijkbaar ook op moslims grote invloed.

“Ja, maar dan gaan ze toch tegen hun geloof in. Ze moeten eraan werken. En

de gedachte van de sharia is absoluut niet verenigbaar met democratie. De niet-moslim is daarin namelijk niet gelijk aan de moslim. En de vrouw staat onder de man. En van de straffen in de Koran mag je ook niet afwijken. Wie daar anders over denkt, is eigenlijk geen goede moslim. Al zijn er vrijzinnige moslims. Die staan veel kritischer tegenover de Koran als het onaantastbare woord van Allah. Er zijn ook moderne denkers die zeggen dat ze een andere rol van de islam in een moderne samenleving voorstellen. Maar het zijn nog kleine groepjes.”

Vroeger hadden we het over gastarbeiders. Later over migranten en allochtonen. Nu worden die als moslim getypeerd. Niet wat ze komen doen of waar ze vandaan komen, maar wat ze geloven, lijkt kenmerkend. Komt dat misschien omdat in ons land velen hun godsdienst loslieten?

“Migranten zijn lang niet allemaal moslim natuurlijk. Hoe komt het dat hun godsdienst meer in de belangstelling staat? Misschien omdat ze zich meer profileren in de maatschappij en hun eigen waarden daarin inbrengen. Ik denk dat de zichtbaarheid het aanstootgevend maakt. We hebben hier op Park Oud-Wassenaar bijna iedere dag een moslimbruiloft op het kasteel. Dan komen rijen auto's toeterend voorbij. Dat soort gedrag stoort natuurlijk. Als ze zich rustig houden, heeft de Nederlander daar weinig moeite mee.”

Zo'n bruiloft is toch meer cultuur dan religie?

“Mogelijk is dat meer cultureel bepaald. Cultuur en geloof zijn alleen moeilijk te scheiden. De islam doortrekt volgens eigen zeggen het hele leven.”

Kan een christen ook iets van een moslim leren en een moslim van een christen?

“Een christen kan van een moslim de eerbied voor God leren. Al is het gods-begrip van beiden niet hetzelfde. Maar ontzag voor de verhevenheid van God, dat zou je ervan kunnen leren. En een christen zou tegenover moslims Jezus Christus ter sprake kunnen brengen. Je hoeft het gesprek er niet mee te beginnen, maar aan het eind van het liedje moet toch Jezus Christus ter tafel komen.”

Hoe kunnen we aan je boek komen?

“Het ligt gewoon bij De Klerk. Iedereen kan het daar kopen. Ik zeg mensen wel: je moet het niet lezen. Ik bedoel: niet van voor naar achteren. Het zijn eigenlijk gebundelde essays. Als je iets wilt weten over de islam zoek je in het trefwoordenregister en lees je de bijbehorende bladzijden. En dan kom je heel wat te weten.”

Roessingh van Iterson BV RVI Services

**Dierplaagbestrijding
(CPMV gecertificeerd)**

**Wespen bestrijding / Bijen herplaatsing
Schoonmaak / Glazenwasserij**

Tel: 070 - 517 68 96 / 0252-377333 www.roessinghvaniterson.com

Gemeenteavond van 12 juni

“Laten we eerst wennen aan alle veranderingen”

Zo'n 150 gemeenteleden kwamen op 12 juni samen in de Messiaskerk om van gedachten te wisselen over de veranderingen die op de Protestantse Gemeente Wassenaar afkomen. Onder leiding van gespreksleider Pim Visser ontspan zich een mooie avond waarin veel zaken aan bod kwamen, van de nieuwe interim-predikant, Pieter van Winden, tot de gewijzigde pastorale indeling van de wijken.

De gemeenteavond bestond uit twee delen. Eerst ging een panel bestaande uit onder andere de wijkvoorzitters in op kwesties en vragen waarvan bekend is dat ze leven in de gemeente, zoals de veranderingen in het pastoraal werk en het communicatieproces over de veranderingen ('soms laat dat te wensen over, maar we doen ons best'). Vervolgens gingen de aanwezigen uiteen in kleinere groepen van zo'n tien personen, waarbij ze de opdracht kregen om de twee meest prangende vragen in te leveren. Deze werden na de pauze beantwoord door het panel aangevuld met leden van het moderamen van de kerkenraad.

Wel en wee

Door de gekozen vorm kon op veel vragen een antwoord worden gegeven. Zo werd bijvoorbeeld duidelijk dat veel van het zoekwerk verschuift van (straks twee) predikanten naar de pastorale ambtsdragers, en dat niet alle kringen meer door een dominee zullen worden geleid vanwege capaciteitsgebrek. Niettemin blijven de predikanten wel nauw betrokken bij al het pastorale wel en wee. Desgevraagd liet de kerkenraad weten dat gekeken wordt hoe de ambtsdragers nog beter toegerust kunnen worden voor hun pastorale taak. Vragen kwamen er ook over de kennisgeving met de interim-predikant en de beroepingsprocedure daarna. Dominee Pieter van Winden is vanaf september voor vijftig procent beschikbaar en zal dan geleidelijk met de gemeente kennismaken, onder andere door regelmatig voor te gaan in de diensten. Vanaf 1 januari 2019

is hij voor honderd procent beschikbaar voor onze gemeente. Daarnaast zal hij de kerkenraad helpen om de ontstane vacature op een juiste manier in te vullen. Zo zal hij bijvoorbeeld assisteren bij het opstellen van een profiel, waarbij hij de wensen en verwachtingen van gemeenteleden zal meenemen. Daarna gaat een nog te vormen beroepingscommissie aan het werk. De kerkenraad verwacht dat in de tweede helft van 2019 duidelijk wordt wie de nieuwe permanente predikant wordt.

Prangende vragen

Een van de prangende vragen na de pauze betrof de mogelijke sluiting van een van de drie wijkkerken nu de kerkelijke organisatie niet meer rond drie gebouwen is geformeerd maar rondom twee secties. Daarop werd geantwoord dat er geen directe financiële noodzaak is om op korte termijn een kerk te sluiten. "Deze discussie zal wel gevoerd worden de komende vijf jaar, maar laten we eerst maar eens wennen aan deze nieuwe situatie en zorgen dat iedereen betrokken blijft. We willen geen mensen kwijtraken."

Aan het eind van de bijeenkomst deed de kerkenraad een appèl aan de aanwezigen om niet af te wachten maar mee te doen: "Ieder vanuit zijn kracht en in een rol waarin hij of zij zich goed voelt."

Nieuw elan

Dominee Jilles de Klerk sloot de avond af en concludeerde: "De manier waarop de avond is verlopen, geeft vertrouwen voor de toekomst en zorgt voor nieuw elan. Het is mooi dat zoveel mensen mee willen denken en willen meedoen. Zo kunnen we stappen zetten met elkaar en op een goede manier afscheid nemen van dominee Mos en dominee Van der Boon, wat ingrijpende processen zijn voor de gemeente."

Met het zingen van het prachtige avondlied 'De dag door Uwe gunst ontvangen, is weer voorbij' (lied 248 uit het *Liedboek*) sloten de aanwezigen de gemeenteavond op passende wijze af.

Vraag van de lezer

Vraag

Waarom gaat een dominee met emeritaat en niet gewoon net als iedereen met pensioen?

Antwoord

Wikipedia legt 'emeritaat' uit als het pensioen van een hoogleraar, magistraat of geestelijke. Emeritus is een Latijns woord dat letterlijk vertaald 'uitgediend' betekent; de gangbare betekenis in het Nederlands is 'rustend'. Nu zijn 66-jarigen van nu vaak nog uiterst vitaal. Hun preken hebben aan kracht en diepte gewonnen door wijsheid en levenservaring. Ze maken allesbehalve de uitgebluste indruk van oude mensen die aan rust toe zijn.

UITGEWERKT?

Bij predikanten betekent met emeritaat gaan dat iemand geen eigen gemeente meer heeft, maar wél het recht behoudt om in kerkdiensten voor te gaan en de sacramenten doop en avondmaal te bedienen, of bijvoorbeeld dankdiensten voor het leven, rouw- en trouwdiensten te leiden. De leeftijdsgrens voor emeritaat loopt gelijk met de pensioengerechtigde leeftijd in het maatschappelijk verkeer. De kerkelijke regeling maakt het mogelijk dat predikanten van hun pensioen genieten, maar geeft ruime gelegenheid om datgene te doen in de kerk naar de krachten die hun nog gegeven zijn. Ze zijn niet 'uitgediend, afgeschreven', dus niet achter de geraniums, maar gaan naar buiten in de wijngaard des Heren.

De leeftijdsgrens heeft niet altijd bij de AOW-leeftijd gelegen. De grens is pas in de loop der tijd vastgesteld en de dominee volgt de maatschappelijke trend. Er is altijd een correlatie geweest met het afnemen van de krachten, een proces dat vooral na het vijftigste levensjaar begint. In het Oude Testament, Numeri, staat dat priesters tot dertig jaar dienden en de Leviëten tot het vijftigste jaar. Ze bleven wel aan het heiligdom verbonden, maar bekleedden niet meer de volle dienst omdat zij daartoe niet meer de kracht hadden.

Met emeritaat gaan met of zonder de toevoeging 'op de meest eervolle wijze'? Het ontbreken of juist toevoegen van die woorden was soms een reden voor jaloezie of een gevoel van miskend zijn. Emeritaat is op zich al eervol. Dat hoeft niet apart te worden toegevoegd.

Gericht naar
uw persoonlijke wensen

Verzorgen van en hulp bij
verzekeringen en deposito's

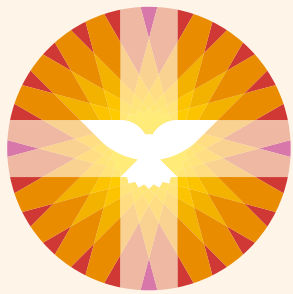
Diverse uitvaartcentra beschikbaar,
o.a. 'Sorghvliet',
Groot Hertoginnelaan,
's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassastraat 110
's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl

www.engelenenspoor.nl

Redactioneel Zomer

Misschien is het toeval, maar in dit zomernummer hebben we voor u een aantal zomerse onderwerpen verzameld. Het varieert van een reisverslag naar Oekraïne (door Lida Keukenmeester) tot een zomerse maaltijd voor bijna 200 mensen op het kerkelijk erf rondom de Dorpskerk, waarover organisator Riet Nelisse haar licht laat schijnen. Met een beetje fantasie kan ook het openingsartikel van Dick den Ouden over de dominee in de dichtkunst als zomers worden betiteld. Het is in elk geval een humoristische tekst met een lichte toets, die goed past bij het huidige jaargetijde.

Maar er is meer in dit nummer. Bijvoorbeeld een interview met gemeentelid Martin van Duinen die een meer dan 1100 pagina's tellend boek schreef waarin hij de verschillen tussen de islam en het christendom duidt. Jilles de Klerk tekende zijn verhaal op.

Het hart van dit blad is ingeruimd voor dominee Kees Mos, tevens redactielid van het eerste uur van dit blad, dat deze maand voor de 39ste keer in zijn huidige vorm verschijnt. In elk nummer stonden meerdere artikelen van zijn hand en daarvoor zijn we hem met terugwerkende kracht zeer erkentelijk. We zullen zijn inbreng missen. Maar ook wat dat betreft is er hoop, getuige de laatste woorden van Kees in zijn afscheidsinterview: "We mogen kijken naar de toekomst in de wetenschap dat het mooiste nog moet komen..."

Henk Hogewoning

*Het volgende nummer...
...verschijnt in de laatste
week van september*

Kerkdiensten

Dorpskerk, Plein 3, tel. 070 - 511 35 20 | ds. J.A.D. van der Boon, tel. 070 - 517 11 48
Kievietkerk, Oranjelaan 2, tel. 070 - 517 97 24 | ds. J.M. de Klerk, tel. 070 - 889 03 33
Messiaskerk, Zijllaan 57, tel. 070 - 511 55 82 | ds. N.K. Mos, tel. 071 - 542 62 74

Alle kerkdiensten beginnen om 10.00 uur, tenzij anders aangegeven.

Kijk voor actuele informatie over de kerkdiensten op de website: www.pkn-wassenaar.nl

	Dorpskerk	Kievietkerk	Messiaskerk
Zondag 5 augustus	10.00 uur: ds. N.K. Mos	Zie Dorpskerk en Messiaskerk	19.15 uur: ds. N.K. Mos Avonddienst
Zondag 12 augustus	Zie Kievietkerk en Messiaskerk	19.15 uur: ds. R. Schultheiss (Sassenheim) Avonddienst	10.00 uur: ds. N.K. Mos
Zondag 19 augustus	Zie Kievietkerk en Messiaskerk	19.15 uur: ds. J.M. de Klerk Avonddienst	10.00 uur: ds. N.K. Mos Dienst van Woord en Tafel
Zondag 26 augustus	ds. J.C. van Dongen (Den Haag)	ds. J.M. de Klerk	mw. ds. M. de Vries (Haarlem)
Zondag 2 september	ds. J.A.D. van der Boon	ds. G. v.d. Kamp (Delft)	ds. N.K. Mos Afscheidsdienst à-la carte
Zondag 9 september	ds. J.A.D. van der Boon	ds. J.M. de Klerk Boerderijdienst, Raaphorstlaan 18	ds. P. van Winden
Zondag 16 september	ds. R. van Zwieten (Amsterdam)	ds. R. Schultheiss (Sassenheim)	ds. J.M. de Klerk
Zondag 23 september	ds. J.A.D. van der Boon	ds. J.M. de Klerk	ds. P. Koster (Den Haag)
Zondag 30 september Diaconale zondag	Zie Kievietkerk	ds. P. van Winden	Zie Kievietkerk

Kunstproject rond Ruth

In juni stond Ruth centraal tijdens de kinderwoorddienst in de Messiaskerk. Bij de verhalen over Ruth werden kunstwerken gemaakt die vervolgens tentoongesteld werden in de hal van de kerk. Tijdens een gezinsdienst op 24 juni werd deze tentoonstelling geopend. Ook de groepen 5 en 6 van de Herenwagschool en groep 5 van de Bloemcampschool deden mee aan het kunstproject. In augustus zijn de kunstwerken nog te zien in de hal van de kerk.

Theologische cursus voor geïnteresseerden

Wil je meer weten over de Bijbel? Hoe is de kerk ontstaan en waarom zijn er in de loop van de tijd allerlei dogma's ontstaan? Welke vragen kom je tegen bij ethiek en filosofie? En hoe zit het met al die variaties in de liturgie in de verschillende kerken? Deze en nog veel meer vragen komen aan de orde tijdens de cursus theologische vorming voor geïnteresseerden (TVG).

Iedereen is welkom op de cursus ongeacht leeftijd, achtergrond, opleiding en wel of geen geloof. De cursus duurt drie jaar en wordt in Den Haag in de zalen van de Betlehemkerk gegeven. Elk cursusjaar omvat 29 weken met per bijeenkomst twee lessen van vijf kwartier op woensdagavond of donderdagmiddag. Je tekent per jaar in. Het hangt wel af van het aantal aanmeldingen of de cursus doorgaat. Aan het eind van de cursus krijg je een certificaat.

Nieuwsgierig? Ga naar de website www.tvgdenhaag.nl of mail naar de secretaris. De cursus start op woensdagavond 6 september en op donderdagmiddag 7 september. Je kunt je opgeven tot eind augustus. Mail of bel hiervoor naar de secretaris: Annemarie van Duijn: w.van.duyn1@kpnplanet.nl, telefoon (071) 407 35 66.

